

mindjárt rögtönbiróságok által ítéltnének az erdőpusztítók. Talán még elérjük ezt a jobb jövőndőt, ha az Isten bennünket Methusalemi életkorral megáld." Ezek az ő szavai.

Éa tisztelt szaktársaimat leginkább az emlékirat második részére — „hogyan lehetne e bajon törvénykezés útján segíteni," figyelmeztetem, és felkérem e tekintetben nézeteiket e szaklapban közölni, miután reménylenünk lehet, hogy a legközelebbi országgyűlésen a rendőri törvények is a mostani viszonyokhoz alkalmaztatandván, a törvényhozók talán szívesen veendik a szakértők ebbeli nyilatkozatait.

Roxer Vilmos.

Erdőkezelésünk fölötti elmélkedések.

Kevés országban fogta fel még a többség az erdők fontosságát, s a hol igen, ott sem a bölcs előrelátás, hanem tudunkal mindenütt a már többé vagy kevésbé késő „szánom — bánom" következtében. Pedig daczára annak, hogy anyagi tekintetben, az erdei gazdaság a mezeivel szemközt gyakran jogtalanul csak másodrendű kérdésnek tartatik, az még is oly fontos, mely nélkül minden más gazdaszat vagy ipar csak tenghet, vagy épen nem létezhetik, s horderejét valódiilag csak azok fogták tán fel voltaképen, kik már erdőből kipusztított vidéken laktak. Hogy is ne, hisz az erdők roppant hasznat s kényelmet nyújtanak az emberiségnek; iparhoz, hajózáshoz, bánya és mezei gazdaszathoz sat. elkerülhetlen szükségeseek. Hát ha a kézi szerszámokat, házi butorokat, s az építészetet tekintelbe vesszük mennyi anyagra akadunk, melynek — aránytalanul nagyobb részét — mind az erdők nyújtják. És a kellemes jótékony meleget semmiféle tüzelő anyag sem

nyújtja oly káros hatás nélkül egészségünkre mint a fa. S ha még azt is hozzá vesszük, hogy az erdőnek talán némi része van abban is, ha a vetést jótékony eső áztatja, vagy ha a növényt éltető harmat lepi meg — akkor csakugyan el kell ismernünk, hogy egy államnak, mely zászlájára az anyagi jólétet tűzte ki, egyik fő feltétele az erdőszet virágzása, mely még hadtani szempontból is nagyfontossággal bír.

De az erdők nem csak anyagi, hanem egészségi tekintetben is nem kevésbé fontosak. A mint tudjuk, az állati és növényi élet elválaszthatlanul egybe van kapcsolva. A növények lehellik ki azon légrészeket, melyek az állati életre oly nélkülözhetlenek, s oly éltetőek. S eme egészségünk fentartására elkerülhetlen légrészeket egy növény osztály sem választja ki oly nagy mennyiségben s gyorsan mint a fák.

E két ok, mely oly világos s anyira fontos, hogy elismerni mindenki kénytelen, s ez okokat csak is egymás mellé állítani, de egymás fölibe emelni nem lehet. Legfeljebb is annyiban lehet közöttük különbséget tenni, hogy az első szempontból az erdők csak is azon vidékeken szükségesek, hol vagy a többi terményekkel legalább egyenlő hasznót hajtanak, vagy hol a talaj egyedül erdőnek való; még a második miatt — aránylag a népesedéshez — mindenütt.

De nem az erdők fontosságát s szükségét czélunk bizonyítgatni, be van már az minden oldalról, s pedig elvitázhatlanul — és sok józanul gondolkodók előtt. De épen ezért nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy miképen lehet — még mai nap is — ily fontossága anyagi jólétünknek, ily hathatós előmozdítója egészségünknek s az egész állati életnek, néhol oly avatatlan s értelmetlen kezekben.

S vajjon mi volt eddig a mi az erdőpusztulásokat — kivéve a nálunk aránylag csekély elemi csapásokat — okozta? Semmi más, mint a czélelленes s ügyetlen kezelési mód, mely többnyire tudatlanságból származott.

Hazánknak még sok részin — részint közvetlen, részint közvetve — gazda tiszték kezelik az erdőket, s valljuk meg őszintén, — hogy hátrányosan. S ez nem is lehet máskép.

De mielőtt e tekintetben tovább mennénk, értsük meg egymást.

Belőlünk korántsem gyűlölet, vagy szenvedély beszél; a meggyőződés szülte vélemény ez, mit itt nyíltan kimondani akarunk, melyet tényekből, az életből meritettünk. Különben hozzánk gyűlölet nem is férhet, hisz közös gyermekei vagyunk egy édes hazának, melyet támogatni közös, szent kötelességünk. De épen ezért, ennek csak is úgy áldozhatunk legtöbbet, ha mindenki azon szakmában munkálkodik melyet ért. Soha nem tudhat a legnagyobb lángész sem többet — de kevesebbet igen — mint a mennyit tanult. S végre mi nem is — a különben derék gazda tisztek ellen emelünk szót, — hanem a rendszer ellen — ők bizonyosan csak is kötelességüket teljesítik, ha a rájuk bízott vagyona, tehetségök szerint felügyelnek.

Kétféleképen láttunk gazdatisztek által erdőt kezelni. Közvetlenül, az az összekötve a mezei gazdászattal, — ők végzik az erdőszeleti teendőket, s ők rendezik az erdei gazdászatot saját belátásuk szerint. S valahány így kezelt erdőt láttunk, az mind szomorú lábon állott. Megjegyzendő azonban, hogy mi nem értjük az alig 1—2000 holdnyi erdőterületet, mely nagy kiterjedésű mezei gazdászatól van környezve; itt a gazda tisztek is megfelelőleg működhetnek, s erdőszt tartani nem is érdemes. Mi nagyobb kiterjedésű erdőket értünk.

Ily kezelési módnál ha nem is vesszük, hogy az erdészetiileg berendezve egy sincs, mert hisz erdőt célszerűen berendezni, a növekvés alapján az évi fatermést meghatározni, a fordát, a fa nevelési módját s a t. megállapítani erdősznek is szép feladat, — de ezeket nem is tekintve, többnyire a közönséges erdei gazdászatot is rendellenül vezetik, sőt legtöbb ily eseteknél az erdővédelem is igen rossz lábon áll. Nyáron természetesen soha sem szentelnek, de nem is szentelhetnek annyi időt az erdőnek mint a menyit ez megkíván, sőt a mezei munkánál még az erdőcsöszöket is igénybe veszik, — s az erdőt a jó isten őrzi. — De ezenkívül még más hátrányát is láttuk az erdővédelemnek ily körülmények között. Ugyanis ily helyen a béresek valamint az erdővédek is közvetlen a gazda tisztek felügyelete alatt állanak, s fizetésök mennyiségére ők vannak befolyással. A béres

fizetését is ők határozzák meg, s annyira szabják, a mennyiből egy kis család épen megélhet, vagy munkája után megérdem el, de természetesen feleslegest nem kap. Már most innen indulnak ki a többi szolga személyzetre s így az erdővédekre is, úgy gondolkodnak, hogy a béres, ki mind a 12 havon át reggeltől estig folytonosan dolgozik — bizonyosan több bért érdemel mint egy erdőcsész — ki csak a napot lesi, s így kevesebbet kap a béresnél. Már most ha vesszük, hogy ha a béresnek sem adnak felesleges bért, hanem csak a mennyiből megélhet, miképen élhessen meg egy erdővéd kevesebb bérből — ki-nek szinte enni kell, s van családja, mely tőle kér kenyeret? Tehát mit csináljon? — segít magán a hogy tud — s fát ad el, mert bizony az éhség azon prózai állapot, a mely semmiféle erkölcsi prédikációra nem halgat, hanem kielégítését minden áron követeli. S így aztán a legegyszerűbben megvan vetve az erdőpusztítás ágya, még akkor is ha fellesszük, hogy oly fizetésre becsületes, alkalmas egyént lehet kapni, — mi tényleg korántsem áll, mert ily szolgálatot rendszeren csak a vidék söpredéke fogad el, kik többnyire már jobban el nem romolhatnak.

Már ha különben jól kezelnék is az erdőket, ily alszemélyzettel jó eredményt kivívni nem lehet. S ha már nem is akarják az illetők elismerni, hogy az erdővéd is fárad annyit, a mi által kiérdemel oly fizetést, mely az éhségtől meg mentse, legalább ismerjék azt el, hogy az ily fizetés kissebitéssel sokkal nagyobb kárt okoznak mint hasznot. Ismerjék, el hogy az erdővéd nem béres nem napszámos, s nem lehet minden este megtekinteni mit dolgozott, s nem lehet folytonosan a hajdú utánna a serkentő pálczával. Egy erdővédben ösztönt, jókedvet kell ébresztetni, ha azt akarjuk, hogy kötelességét becsületesen végezze. Ösztönt, mely ötet éjjel nappal, hidegben melegben egyaránt serkenti szolgálata teljesítésére, a nélkül, hogy rögtöni dícséretre vagy jutalomra számítana. Kedvet kell neki szerezni, hogy önállólag felfoghassa hivatása fontosságát, melynél fogva rajta mindig elég felelősség fekszik. Nem pedig alárendelni éhségnek, nyomornak — s így a köznépek, — mely bizonyosan kiszákmányolja mindig ez alárendeltséget.

S ily erdőszet mindig meghosszúlja magát. S ha csak az illető tulajdonos érezné, egy szót sem szólnánk, de megérzendi idővel egy vidék, a nép, s néha az ország.

Ily czélelles gazdászatnak eredménye a tornai kopár hegyek is, melyek szomorú példaként, intőleg néznek le az utasra. Sok helyen még itt emlékszik az öreg pór, hogy azok a kopár sziklák mindenét megtermették, mije most hiányzik, adott tüzi, épület és szerszámát, s jó legelőt, — s most nem ad egyebet mécskőnél, mit kiégetni is alig képes fa hiányában. S csodálkozva látja, hogy az eső is, mely előbb jótékonyan hullott alá vetésére, most oly nagy károkat okoz sebesen rohanván le a kopár sziklákról, mivel nem tartóztatja többé fel semmi sem, és sodorván magával mázsás köveket, melyek terméketlenné teszik kevés szántóföldjét és kaszállóját is.

Igy van a magyar tengerpart — le Dalmatiáig, hol az egész vidék most nem egyéb egy temérdek köhalmaznál, holott kézzelfogható jelei maradtak fel az erdőknek. Mily kincsbánya volna az most, — a tengerhez oly közel, holott nem egyéb egy pusztá sivár vidéknél, mely hogy teljesen nem lakhatatlan azt egyedül a tenger s így a kereskedési mozgalom teszi. A nagy víz hiányt — mely itt véleményünk szerint még nagyobb lesz — némileg szinte az erdőtlenségnek róhatják fel, valamint a b ó r á n a k (éjszaki szél) roppant erejét szinte ez okozza. — Több vidékét hozhatnók fel hazánknak példaképen, — de erre úgy hisszük ennyi is elég. — És ámbár még nekünk magyaroknak nincs is annyi visszajeszto példánk, mint más nemzetbelieknek, — de azért, ha mások kárán nem akarunk tanulni — magunknak is van már annyi, hogy egyszer komolyan gondolkozzunk a tárgy felett, — s czélszerűbb erdőkezelést kezdjünk. Felhozom erre a magány birtokosok közül, — hogy többet ne említsek hg. Coburg ő fenségét, ki e tekintetben mint úttörő áll hazánkban. S hogy ebbeli okszerű újításai jó eredményt viltak ki, azt jó karban lévő — s a mellett jól jövedelmező erdei legvilágosabban mutatják.

Lehetne tán oly vidékeket is felhozni, hol ember emlékezet óta mindig gazda-tisztek vezették az erdőszetet, s az erdőségek még is

jókarban vannak. Megengedjük — de ne feledjük egyszersem — hogy sok részén hazánkban az ipar, s más a mi az erdei terményeket igénybe vette volna, csak gondolatban élt, s az ahhoz nem értő egyének természetesen nem is találhattak módot a fát mesterkélten módon felhasználni — s így könnyű volt az erdőket túl nem vágni. Továbbá jó talajban — kivált ha még alerdő gazdaságot vezettek — könnyebb volt a hibát takargatni. De vegyünk csak oly vidéket, hol a talajnak legnagyobb része — sziklás, köves, a hegyek meredek — és erdőnek valók; itt bizony a legkisebb hiba is sokszorozódik, még pedig gyorsan, s pusztítsd el ily vidéken az erdőket, elkergetted vele egyszersem a vidék lakóit is, — s nincs az az erdész ki ily helyen utónövesztéssel ismét erdőt teremthetne!

Van még egy más kezelési mód is, hol a gazdatisztek közvetve igazgatják az erdőket. Azt értem hol a kerületi erdőszők — sőt erdőmesterök is csak a tisztartók gyámsága, s felsőbbbségi szárnya alatt mozoghatnak. S ehez valósággal — bár mennyire keressünk is — józan okot nem találhatunk, mert ez valóban még legcéltalanabb, sőt ha oly komoly nem volna a tárgy, mondanók nevetséges is. Ott hol tisztán gazdatisztek kezelik az erdőket — felhozhatjuk a multból legalább azt a kifogást, hogy tanult magyar erdészek hiányában inkább belföldi gazdatisztet alkalmaztak mint külföldi erdészt, mi hazafiságból véve szép is — de az utóbbi szokás mellett valóban semmit sem lehet szépitésképen felhozni, ha csak azt nem akarjuk állítani, hogy az erdész saját szakmájában sem képes önállóan működni! De már ekkor — eltekintve az ellenkező példáktól — annak csakugyan egy külön ember (?) fajhoz kellene tartoznia. — Vajjon mi oknál fogva tartatik hát fenn e rendszer? Azért talán, hogy az erdészt saját igazgatásában s tervében — melyet a feljebb való gazdatisztje rendesen meg nem ért — gátolják, kedvét elvegyék? Valóban azt a jelen korban, melyet a haladás s felvilágosodás korának szoktunk nevezni nem értjük, mert ily helyen egyebet nem láthatunk, mint hogy ott még irtóznak a czélszerű újítástól, legyen az bár mily okszerű, sőt kívánatos is.

Ne hozzunk inséget a nép közé, mely már úgy is nyög elég terhet, s ne tegyük egy talpalatnyi földjét sem kieltlenné, lakhatlanná az imádott hazának, e „szép paradicsom kertnek.“

Ezt meg kell szüntetnünk; hazánk, a nép, s önmagunk érdekében, s ezt tennünk szent kötelességünk!

Meg kell tennünk ha nem akarjuk, hogy utódaink egy kiérdemlett átokkal keressenek fel bennünket az örök nyughelyen!

Bothó János.

Az 1863-ik évi aszályosság és ebből eredő inség okairól és óvszereiről.

Honi lapjaink között talán mi vagyunk az utolsók, kik e közérdekű és rendkívül fontos tárgyhoz hozzá szólunk. Beakartuk várni még az e tárgy körül felemerülő nézetek szabatos és határozott alakot öltene; — ezen időpont elérkezett. Három tekintélyes hazánkfia nyilatkozott ez ügyben, három ultimátumban adván három egymástól lényegesen eltérő nézetnek kifejezést; — e három nézet körül csoportosul az egész haza értelmisége; szívesen hisszük, hogy a leghelyesebb nézet pártja a legnagyobb leend s a szabadon fejlődött és érlelt közvélemény a kormány intézkedéseinek is irányul szolgálанд. E három véleményt oly rendben közöljük a mint azok nyilvánosságra jöttek:

1) a magyar orvosok és természettudósok September 24-én Pesten tartott 2-ik közgyűlésén olvastatott fel Hideghéthy Antal úr e tárgybani értekezése, melyben értekező úr oda nyilatkozik, hogy az